

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันตลาดทุนทั่วโลกโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ได้นำแนวความคิดการกำกับดูแลกิจการที่ดีมาใช้ควบคุมและตรวจสอบผู้บริหาร โดยกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด (Code of Best Practices) ผลการวิจัยในต่างประเทศจำนวนมาก พบว่า การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การกำกับดูแลกิจการที่ดีและข้อพึงปฏิบัติที่ดีของตลาดหลักทรัพย์ จะช่วยลดปัญหาตัวแทน (ดูที่เชิงอรรถ 1) ตลอดจนช่วยลดการตกแต่งงบการเงินและพฤติกรรมฉ้อฉลของผู้บริหาร (Wysocki, 2003; Chen, Elder and Hsieh, 2007, p. 75; Liu and Lu, 2007, p. 881; Henry, 2010, p. 43) เช่น กรณีของบริษัท Enron (ดูที่เชิงอรรถ 2) และบริษัท WorldCom (ดูที่เชิงอรรถ 3) เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวเกิดจากปัญหาตัวแทน ที่บริษัทมีลักษณะโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจายตัว จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งของผลประโยชน์ระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้น โดยถ้าผู้ถือหุ้นไม่สามารถควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารได้ จะทำให้ผู้บริหารเลือกรูปแบบการบริหารงานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่ตนเอง

ในประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้นำแนวความคิดการกำกับดูแลกิจการที่ดีมาใช้ในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหารเช่นกัน เพื่อให้ผู้บริหารปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดด้วยความสุจริตและระมัดระวัง และมีรูปแบบการบริหารงานที่กำหนดให้ มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เป็นสากลทั้งในเรื่องกลยุทธ์และการจัดการ การดำเนินงานเช่นนี้ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหวังว่า จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนว่าบริษัทมีความโปร่งใสและลดความเสี่ยงที่เกิดจากการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้บริหาร

อย่างไรก็ตาม การตกแต่งงบการเงินและพฤติกรรมฉ้อฉลของผู้บริหารยังเกิดขึ้น เช่นเดียวกับตลาดหลักทรัพย์ต่างประเทศ แต่มีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น กรณีบริษัท รอยเนท จำกัด (มหาชน) (ดูที่เชิงอรรถ 4) บริษัท ปิคนิค คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) (ดูที่เชิงอรรถ 5) เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการถือหุ้นของบริษัทในประเทศไทยมีลักษณะกระจุกตัว การถือหุ้นของกลุ่มเครือญาติมีสัดส่วนที่สูงมาก (Wiwattanakantang, 2001) ปัญหาตัวแทนส่วนใหญ่เกิดจากความขัดแย้งของผลประโยชน์ ระหว่างผู้ถือหุ้นรายใหญ่กับผู้ถือหุ้นส่วนน้อย รวมทั้งโครงสร้างของกลุ่มธุรกิจของบริษัทไทย ทำให้เกิดการโยกย้ายเงินจากบริษัทหนึ่งไปสู่อีกบริษัทหนึ่งได้ง่าย ซึ่งเป็น

การเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารสามารถควบคุมและใช้อำนาจกับบริษัททุกแห่งของกลุ่มธุรกิจในเครือเดียวกัน (ดูที่เชิงอรรถ 6) ผู้บริหารจึงมีโอกาสเลือกรูปแบบการบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่ตนเองและครอบครัว โดยเห็นได้จากผลงานวิจัยที่พบว่าบริษัทที่ถูกควบคุมและบริหารงานโดยครอบครัวจะมีมูลค่ากิจการที่ต่ำกว่าบริษัทที่บริหารงานโดยผู้บริหารมืออาชีพจากภายนอก (Connelly, Limpaphayom and Nagaraian, 2012, p.1723) เพราะบริษัทครอบครัวสามารถติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับผลการดำเนินงานผ่านช่องทางอื่นนอกเหนือจากรายงานทางการเงิน จึงทำให้คุณภาพของข้อมูลและการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะลดลง

กรณีการตกแต่งตัวเลขในประเทศไทย ผู้บริหารของบริษัทครอบครัวจะมีอำนาจในการเลือกนโยบายการบัญชีและจำกัดข้อมูลในรายงานทางการเงินที่จะนำเสนอต่อบุคคลภายนอก ผู้บริหารจึงเลือกนโยบายการบัญชีที่ทำให้กำไรทางบัญชีลดลง เพื่อลดความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งไม่ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงาน จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารเลือกใช้นโยบายการบัญชีเช่นเดียวกับนโยบายภาษี เพราะภาษีเป็นต้นทุนที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจที่ผู้บริหารต้องพยายามลดต้นทุนนี้ลงเพื่อให้บริษัทได้รับกำไรเพิ่มขึ้น (Avi-Yonah, 2006; Erle, 2008, p. 5; Lanis and Richardson, 2011, p. 50)

ผู้บริหารจึงนำกลยุทธ์ในการวางแผนภาษีมาใช้เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายภาษีให้น้อยที่สุดทั้งที่เจตนา เช่น การใช้วิธีการตั้งราคาโอน (ดูที่เชิงอรรถ 7) ในกลุ่มธุรกิจในเครือเดียวกัน หรือการใช้ดินแดนหลบเลี่ยงภาษี (ดูที่เชิงอรรถ 8) เป็นต้น หรือไม่มีเจตนา โดยการเลือกนโยบายในการดำเนินธุรกิจ หรือวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่ส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง แต่เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้บริษัทที่ประกอบกิจการที่มีกำไร ต้องเสียภาษีในอัตราสูงสุดถึงร้อยละ 30 ของกำไรทางภาษี (ดูที่เชิงอรรถ 9) โดยการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคล (ดูที่เชิงอรรถ 10) (ต่อมาเรียกว่า ค่าใช้จ่ายภาษี) จะส่งผลให้บริษัทมีกำไรสุทธิทางบัญชีและกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานเพิ่มขึ้น ดังนั้นบริษัทที่มีระบบบัญชีถูกต้องและปฏิบัติตามหลักภาษี (Tax Compliance) จะไม่ต้องชำระเบี้ยปรับและเงินเพิ่มในภายหลัง กอปรกับบริษัทที่มีการวางแผนภาษีโดยใช้สิทธิประโยชน์ต่างๆ ทางภาษี เพื่อให้บริษัทเสียภาษีน้อยลง ก็จะส่งผลให้บริษัทมีต้นทุนในการดำเนินธุรกิจลดลงและเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน อันเป็นเป้าหมายสำคัญของภาคเอกชน

ในประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการทางบัญชีกับหลักเกณฑ์ทางภาษีมีความสัมพันธ์กันมาก ดังนั้นวัตถุประสงค์เบื้องต้นในการจัดทำรายงานทางการเงินจะทำได้เพื่อวัตถุประสงค์ทางภาษี (Ball, Robin and Wu, 2003, p. 245) ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้บริหารมีแรงจูงใจในการบริหารรายงานทางการเงินเพื่อให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง (Coppens and Peek, 2005, p. 1;

Goncharov and Zimmermann, 2006) รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายของไทยไม่เข้มงวด (Leuz, Nanda and Wysocki, 2003) จึงอาจเป็นสาเหตุให้บริษัทมีการวางแผนภาษี ที่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tsakumis, Curatola and Porcano (2007, p. 140) พบว่า การปฏิบัติตามหลักภาษี (Tax Compliance) ของประเทศไทยจัดอยู่ในจำนวนประเทศที่ศึกษาเป็นลำดับสาม เรียงจากลำดับสุดท้ายต่อจากประเทศปานามา และประเทศเปรูตามลำดับ และผลการศึกษาของ ชฎิล โรจนานนท์ (ดูที่เชิงอรรถ 11) สำนักนโยบายภาษี สำนักเศรษฐกิจการคลัง ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีในการส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ที่วัดค่าโดยใช้อัตราภาษีที่แท้จริง (Effective Tax Rate: ETR) พบว่า ค่า ETR ต่ำกว่าอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลตามกฎหมาย และต่ำกว่าค่า ETR เฉลี่ยของกลุ่มประเทศอาเซียน แสดงถึงรายได้ที่รัฐสูญเสีย โดยเป็นการถ่ายโอนความมั่งคั่งจากรัฐบาลไปยังผู้ถือหุ้น (ชฎิล โรจนานนท์, 2549)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก้ไขกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีและการรายงานทางการเงิน แต่การแก้ไขดังกล่าวยังไม่สามารถทำให้พฤติกรรมข้อผิดพลาดของผู้บริหารหมดสิ้นไปได้ เนื่องจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยังถูกตรวจพบการหลีกเลี่ยงภาษี และการทุจริตโดยยกยอดถ่ายเทผลประโยชน์ของบริษัทไปเป็นผลประโยชน์ส่วนบุคคล บริวาร พวกพ้อง โดยผู้มีอำนาจควบคุม (ดูที่เชิงอรรถ 12) ที่เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ และตกแต่งบัญชีเพื่อกลบเกลื่อนร่องรอยการกระทำความผิด (เอกทวี สอดส่อง, 2553, หน้า 17-18)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพยายามลดปัญหาตัวแทนดังกล่าวที่เกิดจากการบริหารกำไรหรือพยายามควบคุมบริษัทไม่ให้ใช้วิธีการวางแผนภาษีที่ไม่เหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุน โดยคาดหวังว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดี จะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียของบริษัทได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ที่อาจส่งผลกระทบต่อในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานและมูลค่ากิจการ และทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้นด้วย (Brown and Caylor, 2004; Klapper and Love, 2004, pp. 723; Limpaphayom and Connelly, 2004, pp. 30-34; Kouwenberg, 2006, pp. 21-22; Cheung, et al., 2007, pp. 120-122, Larcker, Richardson and Tuna, 2007; Bhagat and Bolton, 2008, pp. 258-259; Ammann, Oesch and Schmid, 2011, p. 54)

ขณะที่ตลาดทุนไทยส่วนใหญ่เป็นบริษัทครอบครัวอาจส่งผลทำให้คุณภาพของกำไรลดลง (Morck, Shleifer and Vishny, 1988; Francis, LaFond, Olsson and Schipper, 2005) และการบริหารกำไรเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายกำไรเป็นรายการที่ไม่มีความยั่งยืน (Transitory) ซึ่งอาจส่งผลต่อนักลงทุน ทำให้ได้รับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นและอาจตัดสินใจผิดพลาดได้ งานวิจัย

หลายฉบับสอดคล้องกับแนวคิดนี้ Teoh, Welch and Wong (1998a, p. 63) และ Limpaphayom and Ngamwutikul (2004, p. 307) นอกจากนั้น การเลือกใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการวางแผนภาษี อาจทำให้ผู้ถือหุ้นสงสัยในพฤติกรรมของผู้บริหารจึงทำให้ตอบสนองในทางลดลง Collins, Guenther and Jones (2001; Dhaliwal, Gleason and Mills, 2004; Gleason and Mills, 2007; Tang and Firth, 2006; Dhaliwal, et al., 2008)

อย่างไรก็ดี แม้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะพัฒนาหลักเกณฑ์การสำรวจและประเมินผล ตลอดจนส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อให้เป็นมาตรฐานสากลมากขึ้น แต่ยังคงพบว่ากรรมการ และผู้บริหาร มีการกระทำที่เข้าข่ายจัดทำและเปิดเผยข้อมูลเท็จในเอกสารบัญชีและงบการเงินของบริษัท และ/หรือ ทุจริตยักยอกเงินของบริษัท (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2556) รวมทั้งจากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ยังพบว่ามีการเลี่ยงภาษีโดยผ่านระบบบัญชี โดยเป็นการสร้างบัญชีเท็จ ด้วยการกำหนดรายจ่ายต่างๆ เข้ามาเบิกในบัญชีบริษัทหรือค่าที่ปรึกษา ค่าโบนัสให้กับกรรมการหรือพนักงาน แต่ข้อเท็จจริงแล้วไม่ได้มีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น (เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, 2555) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดี ไม่ได้มีอิทธิพลกับการบริหารกำไร การวางแผนภาษี และผลการดำเนินงาน ดังนั้นคำถามดังกล่าว จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาในเชิงประจักษ์ถึงการกำกับดูแลกิจการที่ดีสามารถช่วยลดการบริหารกำไรและการวางแผนภาษีหรือไม่ รวมทั้งมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร

แต่การศึกษานิเทศการโดยตรงของการกำกับดูแลกิจการที่ดี การบริหารกำไรและการวางแผนภาษีที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน มีผู้ศึกษามาแล้วในประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ทั้ง 3 ปัจจัยข้างต้น มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน ในทิศทางตรงกันข้าม ไม่มีอิทธิพลหรือไม่สามารถสรุปทิศทางของอิทธิพลที่ชัดเจนได้ ดังนั้นเพื่อให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดี การบริหารกำไร และการวางแผนภาษีมีผลต่อผลการดำเนินงานหรือไม่ รวมทั้งจะเน้นในส่วนที่ยังไม่มีผู้ศึกษา ดังนี้

- 1) การกำกับดูแลกิจการที่ดีลดการบริหารกำไรหรือไม่
- 2) การวางแผนภาษีส่งผลต่อการบริหารกำไรหรือไม่
- 3) บริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีให้ความสำคัญกับการวางแผนภาษีหรือไม่
- 4) การกำกับดูแลกิจการมีอิทธิพลต่อการบริหารกำไร ผ่านการวางแผนภาษีหรือไม่
- 5) การวางแผนภาษีมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ผ่านการบริหารกำไรหรือไม่
- 6) การกำกับดูแลกิจการมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ผ่านการบริหารกำไรและ/หรือการวางแผนภาษีหรือไม่

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการผ่านคะแนนการประเมินที่มีผลต่อการบริหารกำไร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการวางแผนภาษีที่มีผลต่อการบริหารกำไร
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการผ่านคะแนนการประเมินที่มีผลต่อการวางแผนภาษี
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการผ่านคะแนนการประเมินที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน
5. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารกำไรที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน
6. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการวางแผนภาษีที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน
7. เพื่อวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path Analysis) ของการกำกับดูแลกิจการผ่านคะแนนการประเมิน การบริหารกำไรและการวางแผนภาษีที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยฉบับแรกที่ทำให้ทราบถึง 1) อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีผลต่อการบริหารกำไร ผ่านการวางแผนภาษี 2) อิทธิพลของการวางแผนภาษีที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน ผ่านการบริหารกำไร 3) อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน ผ่านการบริหารกำไรและ/หรือการวางแผนภาษี นอกจากนี้แม้ว่าในต่างประเทศ การศึกษา 1) การกำกับดูแลกิจการที่ดีช่วยลดการบริหารกำไร 2) การวางแผนภาษีมีผลกระทบต่อการบริหารกำไร 3) บริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีช่วยลดการวางแผนภาษี มีผู้ศึกษามาแล้ว แต่ครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย ที่มีโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจุกตัวและกฎหมายคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นมีจำนวนน้อย รวมทั้งมีวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี มาตรฐานการบัญชีและกฎหมายภาษีอากร แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษามาแล้วในอดีต ซึ่งเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทางด้านการกำกับดูแลกิจการและงานวิจัยทางด้านการบัญชีภาษีอากร รวมทั้งเป็นประโยชน์กับนักลงทุนบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกกฎระเบียบ และในกลุ่มนักวิชาการ ดังนี้

1. นักลงทุน สามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการประเมินความเสี่ยงและการตัดสินใจลงทุน โดยเลือกลงทุนกับบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพราะช่วยลดการบริหารกำไร ผ่าน

การวางแผนภาษี หรือช่วยลดการวางแผนภาษี นอกจากนั้นการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในเชิงบวกกับผลการดำเนินงาน ผ่านการวางแผนภาษีและ/หรือการบริหาร กำไร ซึ่งอาจจะช่วยลดความเสี่ยงให้นักลงทุนและทำให้นักลงทุนได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้น

2. บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยสามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาใช้ จัดสรรทรัพยากรและลงทุนให้มีความเหมาะสมกับผลประโยชน์ที่ได้รับ โดยจัดสรรบุคลากรและ งบประมาณเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลกิจการ คณะกรรมการตรวจสอบ การว่าจ้างผู้ตรวจสอบภายในและภายนอก เป็นต้น เพื่อแสดงถึงความโปร่งใส และสร้างความน่าเชื่อถือให้นักลงทุน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกกฎระเบียบของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย เช่น สำนักงานกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) บรรษัทภิบาลแห่งชาติ สมาคมส่งเสริม สถาบันกรรมการบริษัทไทย (Thai Institute of Directors: IOD) นำไปพิจารณาใช้ประกอบการ ปรับปรุง แก้ไขกฎหมายและระเบียบข้อบังคับให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับการกำกับดูแล กิจการ รวมทั้งสภาวิชาชีพบัญชี นำไปพิจารณาใช้ประกอบการกำหนดแนวปฏิบัติทางบัญชีให้ เหมาะสมกับพฤติกรรมกรรมการบริหารกำไร และกรมสรรพากร นำไปพิจารณาใช้ประกอบการกำหนด นโยบายการตรวจสอบตลาดทุน โดยใช้คะแนนการกำกับดูแลกิจการเป็นเกณฑ์การประเมิน การปฏิบัติตามกฎหมายภาษี กล่าวคือ บริษัทที่ได้รับคะแนนการกำกับดูแลกิจการในระดับสูง แสดงถึง มีการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีอย่างถูกต้อง ซึ่งอาจช่วยลดเวลาในการตรวจสอบของ เจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจนนำไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายภาษีของตลาดทุนที่เหมาะสม โดยการ ปรับปรุง แก้ไขกฎหมายและระเบียบข้อบังคับให้มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับพฤติกรรมกรรมการวางแผน ภาษี

4. ด้านวิชาการ ทำให้ทราบถึงความสอดคล้องระหว่างการวิเคราะห์เส้นทาง ความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการ การบริหารกำไร และการวางแผนภาษีที่มีผลต่อผลการ ดำเนินงานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการ การบริหารกำไร และการวางแผน ภาษีที่มีผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มี ขอบเขตของการศึกษาจำกัดเฉพาะปี พ.ศ.2553-2554 เนื่องจากในปี พ.ศ.2554 มีการปรับปรุง หลักเกณฑ์การประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีให้เป็นมาตรฐานสากลมากขึ้น กอปรกับ สภาวิชาชีพบัญชีมีการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีหลายฉบับที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม

พ.ศ.2554 เป็นต้นไป ซึ่งในปี 2554 มีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จำนวน 577 บริษัท (ข้อมูล ณ วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2554) ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง 7 กลุ่มอุตสาหกรรม ตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดประเภทไว้ ประกอบด้วย 1) กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร 2) กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค 3) กลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม 4) กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง 5) กลุ่มทรัพยากร 6) กลุ่มบริการ 7) กลุ่มเทคโนโลยี

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยไม่เลือกกลุ่มธุรกิจดังต่อไปนี้มาศึกษา 1) กลุ่มธุรกิจการเงินและกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากกลุ่มธุรกิจดังกล่าวมีการปฏิบัติทางการบัญชีที่แตกต่างกับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น กอปรกับกลุ่มธุรกิจการเงินมีกฎหมายและหลักเกณฑ์อื่นๆ กำกับดูแล นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ทั่วไปของตลาดหลักทรัพย์ และระบบการกำกับดูแลกิจการของธนาคารพาณิชย์ มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากธุรกิจการผลิตจึงอาจกระทบต่อผลลัพธ์ (Adams and Mahran, 2003, p. 123; Macey and O' Hara, 2003, p. 91) 2) บริษัทที่อยู่ในกลุ่มที่กำลังอยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน เพราะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินงานและจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการตามที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนด จึงมีการบริหารงานแตกต่างจากบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3) กลุ่มหลักทรัพย์ในตลาดเอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment: MAI) เพราะว่ามีอัตราภาษีแตกต่างจากบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนภาษีจะจำกัดขอบเขตเฉพาะภาษีเงินได้นิติบุคคลเท่านั้น เนื่องจากภาษีเงินได้นิติบุคคลมีความสำคัญอย่างมากต่อรายได้ของภาครัฐ โดยประเทศไทยมีรายรับร้อยละ 80 มาจากการจัดเก็บภาษีอากรและจำนวนภาษีอากรทั้งหมดที่จัดเก็บได้ประมาณร้อยละ 70 เป็นการจัดเก็บตามประมวลรัษฎากร (ธัญพร ตันตยวงศ์, 2552, หน้า 3) ซึ่งภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นรายได้ที่สำคัญเป็นอันดับสองรองมาจากภาษีมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 1 (ปรับปรุง 2555) เรื่องการนำเสนองบการเงิน กำหนดให้แสดงรายการค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ในงบกำไรขาดทุน ขณะที่ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีอื่นๆ ไม่มีข้อกำหนดดังกล่าว

ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

1.1 การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance: CG) จะใช้คะแนนการประเมินการกำกับดูแลกิจการ โดยคำนวณจากแบบประเมินการกำกับดูแลกิจการ

1.2 การบริหารกำไร (Earnings Management: EM) จะใช้ตัวแบบของ Kothari, et al. (2005) โดยคำนวณการวัดค่ารายการคงค้างโดยใช้ดุลพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals)

1.3 การวางแผนภาษี (Tax Planning: TP) ในการวัดค่าการวางแผนภาษี จะใช้อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) (ธัญพร ตันตียวงค์, 2552, หน้า 28)

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ผลการดำเนินงาน (Firm Performance: FP) จะใช้ค่า Tobin's Q ในการวัดมูลค่ากิจการ โดยคำนวณจากมูลค่าตลาดของหลักทรัพย์บวกกับมูลค่าทางบัญชีของหนี้สินทั้งหมด หารด้วยมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์รวม

3. ตัวแปรควบคุม (Control Variables) เป็นตัวแปรเกี่ยวกับ คุณลักษณะเฉพาะ (ดูที่เชิงอรรถ 13) ของบริษัทที่มีอิทธิพลต่อการกำกับดูแลกิจการ การบริหารกำไร และการวางแผนภาษีที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน งานวิจัยในอดีตที่มีการศึกษามาแล้ว ประกอบด้วย ปัจจัยขนาดบริษัท ความเสี่ยงทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน โครงสร้างการถือหุ้น กลุ่มอุตสาหกรรม ดังนี้

3.1 ขนาดบริษัท (Firm Size) วัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

3.2 ความเสี่ยงทางการเงิน (Leverage) วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

3.3 ความสามารถในการทำกำไร (Profitability) ใช้อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) ซึ่งคำนวณจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม

3.4 ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน (Capital Intensity) วัดจากอัตราส่วนที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวม

3.5 โครงสร้างการถือหุ้น (Ownership Structure) ใช้อัตราส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นสูงสุด รวมทั้งการถือหุ้นของครอบครัว (ดูที่เชิงอรรถ 14) ต่อจำนวนหุ้นที่ออกและเรียกชำระแล้วทั้งหมด

3.6 กลุ่มอุตสาหกรรม (Industry Group) แบ่งตามการแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยออกเป็น 7 กลุ่มซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็น ตัววัด

นิยามศัพท์เฉพาะ

งานวิจัยฉบับนี้ มีคำศัพท์เฉพาะ ดังต่อไปนี้

1. การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) หรือบรรษัทภิบาล หมายถึง ระบบที่จัดให้มีกระบวนการและโครงสร้างของภาวะผู้นำและการควบคุมกิจการให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วยความโปร่งใส และสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อรักษาเงินทุนและเพิ่มคุณค่าให้แก่ผู้ถือหุ้นในระยะยาวภายในกรอบการมีจริยธรรมที่ดี โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่นและสังคมโดยรวมประกอบ (สังเวียน อินทวิชัย, 2548, หน้า 22-23)

2. การบริหารกำไร (Earnings Management) หมายถึง การบริหารผลการดำเนินงานของฝ่ายบริหารซึ่งอาศัยการใช้ดุลยพินิจในการเลือกใช้นโยบายการบัญชี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกำไร โดยพยายามหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน หรือหลีกเลี่ยงการรายงานผลการดำเนินงานที่ลดลง หรือหลีกเลี่ยงการรายงานกำไรที่ต่ำกว่าประมาณการกำไรของผู้บริหารหรือที่ต่ำกว่าความคาดหวังของนักลงทุน (สมชาย สุภัทรกุล, 2548, หน้า 184)

3. การวางแผนภาษี (Tax Planning) หมายถึง การทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคล (Income Tax Expense) ลดลง ทั้งที่เจตนาซึ่งเป็นผลกระทบทางตรง (First-order Effect) จากการวางแผนภาษี หรือไม่มีเจตนาซึ่งเป็นผลกระทบทางอ้อม (Second-order Effect) จากการเลือกนโยบายในการดำเนินธุรกิจ หรือวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่ส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ นิติบุคคลลดลง ซึ่งการวางแผนภาษีดังกล่าวจะส่งผลต่อกำไรทางบัญชี คือ 1) ทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี (Book-Tax Nonconforming Tax Planning) และ 2) ทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง (Book-Tax Conforming Tax Planning) (ธัญพร ตันตียวงค์, 2552, หน้า 6)

4. ผลการดำเนินงาน (Firm Performance) งานวิจัยฉบับนี้จะพิจารณาผลการดำเนินงานทางด้านเศรษฐศาสตร์โดยใช้มูลค่ากิจการ (Tobin's Q)

ส่วนประกอบของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์เล่มนี้แบ่งออกเป็น 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จุดมุ่งหมายของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาสมมติฐานและกรอบแนวคิด บทที่ 3 กล่าวถึง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิจัย และบทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อจำกัดของงานวิจัยและข้อเสนอแนะ